

شەرى دۆلەكان!

18-04-2022

نوسەرەكان

زريان رۆژھەلاتى

كورتە : وەزىرى بەرگى توركيا ئۆپەراسىيۆنىكى بەناوى چىنووك - قوفل راگەياند كە لە ناوچەكانى مەتىن، زاپ و ئافاشىن- باسىان دەكرىت. پىدەچىت ئەمە درىژەى ھەمان ئەو 7 ئۆپەراسىيۆنەى چىنووك بىت كە لە ئيارى 2019وہ دەستيانپىكرد. ئەو ناوچانەى كە ئىستا شەريان تىدايە، زۆر سەخت و دژوارن، كۆنترۆلكردنى شاخەكان لە جىي خۆى بوەستى، دوو دۆلى گىرنگىش لەوئ ھەن كە بايەخىكى ستراتىژىيان بۆ شەپ ھەيە و لەوانەيە ئامانجى سەرەكى شەپەكەى ئىستاش ئەو دوو دۆلە بن، كە دەكەونە نيوان ھەردوو روبرارى زاپ و ئافاشىن- باسىان، ئەو دۆلەنش گەلىن زاپ و گەلىن بالندەن!

ۋەزىرى بەرگى توركىا ئۆپەراسىيۇنىكى بەناۋى چىنووڭ - قوفل راگەباند كە لە ناۋچەكانى **مەتىن، زاپ و ئافاشىن- باسيان** دەكرىت. پىدەچىت ئەمە درىزەى ھەمان ئەو 7 ئۆپەراسىيۇنەى چىنووڭ بىت كە لە ئايارى 2019 ۋە دەستىيىنپىكرىد. ئەو ناۋچانەى كە ئىستا شەرىپان تىدايە، زۆر سەخت و دژوارن، كۆنترۆلكردىنى شاخەكان لە جىي خۇي بوەستى، دوو دۆلى گىرنگىش لەوئ ھەن كە بايەخىكى ستراتىژىيان بۇ شەر ھەبە و لەوانەيە ئامانجى سەرەكى شەرەكەى ئىستاش ئەو دوو دۆلە بن، كە دەكەونە نىۋان ھەردوو رووبارى زاپ و ئافاشىن- باسيان، ئەو دۆلەنەش گەلىن زاپ و گەلىن بالندەن!

تىگەيشتن لە ناۋچەكانى شەر

ھەندىك جار بەھۆى بەكارھىنانى دەستەواژە و ناۋى جىيايوە بۇ شوينەكان، تىگەيشتن لە ناۋچەكانى شەر بۇ كەسىك كە بە وردى بە دواداچوونى بۇ نەكات كاريكى ئاسان نىيە. شەرپى ئەم جارە بە زۆرى لە باكوورى قەزاي ئامىدى چىر بووئەتەو. مەملەنىيەكە لەسەر دۆلەكانى زاپ و بالندەبە، بەلام بايەخى چىپاكانى دەوربەرى ئەو ناۋچانەش لەرووى تاكتىكى رۇژانەى شەرپ، ھەرۋەھا لەرووى كۆنترۆلى درىزىخايەنەو زۆر زۆرن. بەپىي سەرچاۋەكانى توركىا و پارتى كرېكارانى كوردستان ۋەھرىمى كوردستانىش، لە چەند شوينىكى دەوربەرى دۆلى زاپ، بىچكە لە بۇردوومان، ھەولى دابەزاندىنى ھىزىش دراوہ. ناۋچەكانى دىكەى شەرپىش چىاي مەتىن، كورەژار، گەلىي رەشاقە و ناۋچەى ئافاشىن- باسيان. چىاي مەتىن دەكەويئە شانى راستى گەلىن زاپ و لە مىلى باشوورى رۇژاۋاي ئەوئ ھەلكەوتوۋە. چىاي كورەژارىش لە مىلى باشوورى رۇژەلەتلى دۆلەكەيە لە پىشت شىلاذى و لە بەردەم ھىتىنى كۆندايە. رەشاقەش تەنيا چەند كىلۆمەترىك لە دوورى دىرەلوۋكەو لە شوينىك لە سەرەتاكانى دۆلى زاپ دابە. لە پىشت دىرەلوۋكەو بە درىزىاي رووبارى زاپ، دۆلىكى گەورە ھەبە (دەورى 20-25 كم) كە تاۋەكو چەلن (چوكورجا) لە پارىزگاي جۇلەمىزگ (ھەكارى) دەگات و ئەمەش ژىنگەيەكى سرووشتى لەبارى بۇ ھەرچۆرە جموجۇلىكى پارتىزانى دروستكردوۋە كە بە درىزىاي شەرپى چەندىن سالە، ئەو ناۋچانە بەتەواۋى كۆنترۆل نەكران.

ئەشكەفتى برىنداران كە توركىا وىستوۋىتەى ھىزى پىادەى بۇ دابەزىنىت، لە شوينىك لە نىۋەپاستەكانى دۆلى زاپ لە باكوورى ھىتىنى كۆندايە و چىاي رەشيش بەسەر ئەويوئدا دەروانىت و تاۋەكو سنوور دەپوات. كى چىاي رەش و ئەشكەفتى برىنداران بگرىت، بەسەر دۆلى زاپدا زال دەبىت و ئەوئەش ھۆكارىكى چىرپوۋنەوئەى پىكدادانەكانە لەوئ.

لە مىلى رۇژەلەتلى چىاي كورەژارىشەو، چەند كىلۆمەترىك لە باكوورى رۇژەلەتلى (شىلاذى) ۋە، ناۋچەيەكى شاخاۋى - دۆلەۋى گەلىن بالندەو دەست پىدەكات و بەبىنى گوندى بىدى و زۆزانى دۆسكىيان دا دەگاتە ئافاشىن؛ جىگەيەك كە ھەموو كات ناۋەندىكى گىرنگ بوو بۇ پەكەكە و ھەرلەۋىشەو بە ئاسانى تۋانىۋىتەى بگاتە جۇلەمىزگ. نىزىكەى 15-20 كىلۆمەترىك لەولاي ئافاشىنەو، باسيان ھەبە كە ئەويش ژىنگەيەكى لەبارەى بۇ ھەر براڭىكى پارتىزانى دروستكردوۋە.

ئەگەر نەمانەوئ لەو زياتر سەرمان بەو وردەكارىيانەى ناۋى شوينەكان و دوورى و مەوداكانى نىۋانىيانەو سەرقال بگەبن، بە كورتى دەتۋانىن بلىين شەرەكە لە دەوربەرى دوو دۆلى گىرنگ لە باكوورى قەزاي ئامىدى بەدرىزىاي رووبارى زاپ، باسيان- ئافاشىن چىرپوۋنەتەو.

ئايا ئەمە چاۋەروانكرابوو؟

بەلى بىگومان. ئەم ئۆپەراسىيۇنە درىزەى **ئۆپەراسىيۇنەكانى چىنووڭ** كە توركىا لە سالى 2019 ۋە دەستىيىكردوۋە و ئەمەى ئىستاش ھەشتەمىن بەشەيتى. بەكەمىيان لە مايسى 2019 لە دەقەرى برادۇست كرا. لە تەمموزى ھەمان سال دا چىنووڭى ۲ كرا كە بە رووداۋەكانى چىاي گارا نىۋبانگى دەركرىد. چىنووڭى 3 بەپىچەوانەى ئەوانى پىشوو لە سنوورەكانى باكوورى رۇژاۋاي ھەرىمى كوردستان لە سىنات و ھەفتانين چىركراپەو. دواى ئەوئەش لە 2020 دا ئۆپەراسىيۇنەكانى چىنووڭ- ھەلۆ، چىنووڭ- پىلنگ كران كە زياتر ھىزىش ئاسمانى بوون. لە شوباتى 2021 يىشدا چىنووڭ- پىلنگى 2 كرا كە زياتر چىاي گارەى كىرپوۋە ئامانج. توركىا لە 24 ى نىسانى 2021 ئۆپەراسىيۇنەكانى چىنووڭ - ھەورە برووسكە (شىمىشەك و يىلدرم) ى لە ناۋچەكانى مەتىن و ئافاشىن- باسيان دەستپىكرىد و وادىارە ئەمەى ئىستاش، كە ناۋەكەى چىنووڭ - قوفلە درىزەى ئەوئەبىت. لە 2019 دا توركىا زياتر تەركىزى خىستىۋوۋە سەر مىلى باكوورى رۇژەلەت و باكوورى رۇژاۋاي سنوورەكان؛ لەولەو دەقەرى برادۇست و لەملاشەو ھەفتانين! ناۋچەكانى نىۋەپاستى ئەو دوو بەشەشى دەكرە ئامانج، بەلام لە 2020 بەدواۋە سەرنجىكى زياترى داۋەتە سەر ئەم ناۋچەيە كە ناۋچەكانى باكوورى ئامىدى لە ناۋچەركەى ئەو ھەرىمە نىۋەنجىيەدان. ئەگەر توركىا بتوانىت دۆل و چىپاكانى پىشت ئامىدى كۆنترۆل بگات، ئەوا بە كىردەنى، ناۋچەيەكى

تامپۇنى لەودىو سنوورەكانى خۇي دروست دەكات و ئەلقەي كارەكانى لە برادۇستەوہ تاوہكو حەفتانين بە يەك دەگەيىنىت. لەوانەيە يەكەك لە ئامانجەكانى ئەو ئۆپەراسىيۇنانەش، دوورخستەوہي زياترى پەكەكە لە سنوورەكان و پالپيۋەنانى بۇ داكشانى زياتر بەرەو قوولايى خاكى ھەريىمى كوردستان بىت.

ئەنجام

بىگومان كۆنترۇلكردنى تەواوہتى زنجيرە چياكانى سنوور بۇ ھىچ ھىزىكى دەولەتى كارىكى ئاسان نييە، ئەمە بۇ چيا و نەوالەكانى پىشت ئامىدى كە ناوچەي سەخت و دژوارن زۆر ئەستەمتر دەبىت. ھەلبەت نابى ئەوہشمان بىرىچىت كە چركردنەوہي ئۆپەراسىيۇن لەو ناوچانەش، بە لەبەرچاوغرتنى بالادەستى تەكنەلۇزى و دۇخى سىياسى لە عىراق، ناوچەكە و جىھان، دەتوانىت شوپنى پەكەكە لىزىكات و زياتر بەرەو قوولايى خاكى ھەريىمى كوردستان پالى پىوہبىنىت. ئەمە دەتوانى مەملانىي نيوان پارتى كرېكارانى كوردستان و پارتى ديموكراتى كوردستان زياتر بكات و، نموونەي رووداوہكانى سەرى ئامىدى دووبارە بكاتەوہ. بەتايبەتى كە ئىستا ھەريىمى كوردستان نيگەرانە لە داكشانى زياترى مەيدانى جەنگ بۇ ناوچەكانى زىر دەسەلاتى خۇي، ھەروہا پەكەكەش باس لەوہ دەكات كە ھىزى پىشمەرگە بەرەو كورەزار جولەيان كرووہ.

ئەنجامى سرووشتى ئەم ئۆپەراسىيۇنانە دوورخستەوہي مەيدانى شەرە بۇ قولايى خاكى ھەريىمى كوردستان وەك ئەوہي كە لە رۇژئاواي كوردستانىش روويدا. پىدەچىت دۇخى سىياسى عىراق، مەملانىي بەردەوامى ناوخۇيى ھىزە سىياسىيەكانى ھەريىمى كوردستان و سەرقالىي جىھان بەشەرى ئۇكرائنا و ئامادەكارى بۇ ھەلبىزاردنى 2023ى توركيا، زەوينە سىياسىيەكەي ئەم ئۆپەراسىيۇنەيان دروست كرىبىت. بەھۇي سەختى ناوچەكەشەوہ، ئەستەمە توركيا بتوانىت بە تەواوي پەكەكە لەوچ نەھىلىت، بەلام دەتوانى كرفتى گەورەپىشى بۇ دروست بكات.

ئۆپەراسىيۇنەكە ناوي چرنووك- قوملە، ئەمە چەندەي دەتوانىت رەھەندىكى بانگەشەكارانەي بۇ بردنەوہي شەروسەرخستنى ئامانجەكانى توركيا ھەبىت، بەلام لەوانەيە واتاي ئەوہش بدات كە رەنگە داوي ئەمە ئىدى تاوہكو پاش ھەلبىزاردن، ئەمە داويىن ئۆپەراسىيۇنىكى كرىنگ بىت كە توركيا لە دزى پەكەكە بىكات. چونكە سەرۆككۆمارى توركيا چەندەي لە ھەلبىزاردنى داھاتوودا پىويستى بە دەنگى گرووپە رەگەزپەرسەكانە، ئەوہندەش پىويستى بەوہيە ھەدەپە زۆر نەھارووزىنىت، بەھۇي رۇلى كىلىيى ھەدەپەوہ لەسەر يەكلاكردنەوہي سەرۆككۆمارى داھاتوو، ھەر لە ئىستاوہ نايەويت بە تەواوي ھەدەپە بەرەو ھاوپەيمانىي مىللەت پالبنىت كە ركابەرى ئەو دەكەن!